

Jöklarannsóknafélag Íslands

Fréttabréf

Nr. 37

Febrúar 1992

AÐALFUNDUR

Aðalfundur Jöklarannsóknafélags Íslands verður haldinn í
Hótel Lind, Rauðarárstíg 18, 25. febrúar 1992 kl. 20:30.

Dagskrá:

1. Venjuleg aðalfundarstörf.
2. Kaffi.
3. Skíðagönguferð um Öræfajökul og Vatnajökul.
Jörundur Guðmundsson

AÐALFUNDUR

Aðalfundur félagsins verður þriðjudaginn 25. febrúar 1992. Samkvæmt lögum félagsins verður dagskrá aðalfundar sem hér segir:

1. Kosning fundarstjóra og fundarritara.
2. Kjör heiðursfélaga, ef tillögur liggja fyrir.
3. Flutt skýrsla stjórnar um starfsemi félagsins.
4. Lagðir fram endurskoðaðir reikningar félagsins til samþykktar.
5. Lagabreytingar, ef einhverjar eru.
6. Kosning stjórnar samkvæmt 4. grein laga.
7. Kjör valnefndar.
8. Kosning endurskoðenda.
9. Önnur mál.

Eftir kaffihlé segir Jörundur Guðmundsson frá skíða-gönguferð úr Öraefum, yfir Öraefajökul, á Grímsfjall og til Jökulheima. Ferð þessi var farin um síðustu páska. Með ferðasögunni verða sýndar myndir.

JÖKULL 1990

Nú er JÖKULL 1990 kominn út og hefur verið sendur þeim sem greitt hafa síðasta giróseðil þ.e. fyrir 1990. Í ritinu sem er 200 bls. eru 8 vísindagreinir sem fjalla um rannsóknir á setlögum í jarðlagastafla í ofanverðum Borgarfirði og Hvalfirði, um þróun á hugmyndum varðandi hörfun meginjökuls síðasta jökulskeiðs, um hörfun íslenska meginjökulsins á miðhálandi landsins snemma á nútíma, um gróðurfar á Norður-

landi í upphafi nútíma, um notkun ískjarna til að kanna fornveðurfar, um efnasamsetningu úrkomu á Vatnajökli, um efnasamsetningu og vatnsbúskap grunnvatns og loks grein um eldstöðvar sem leynast undir Vatnajökli. Auk þessa eru skýrslur um jöklabreytingar og skýrslur Jöklarannsóknafélagsins og Jarðfræðafélagsins um starfsemi félaganna. Þá er ræða formanns á árshátíð 1990 og ræða flutt á Grímsfjalli við vígslu nýja skálans auk ferðasagna úr vorferðum JÖRFÍ.

Peir sem gengið hafa í félagið eftir að gíróseðillinn 1990 var sendur út fá ekki ritið sent nema að kaupa það hjá stjórn félagsins. Ráðgert er að 41. árgangur (1991) komi út upp úr miðju ári.

Nú fljótlega verða sendir út gíróseðlar fyrir árið 1991.

Einar Gunnlaugsson

SPORÐAMÆLINGAR HAUSTIÐ 1991

Jöklamælingamenn hafa skilað umsögnum um jökulsporða á 39 stöðum. Af þeim hopa 25, en 8 ganga fram. Á þremur stöðum stendur jaðarinn í stað og á öðrum þrem varð ekki séð á hvort borðið hallaðist vegna vatnagangs eða snjóskafla.

Stórfrétt ársins er að sjálfsöðu framhlaup Skeiðarárjökuls. Ekki fer á milli mála að hér var um að ræða magnaðasta framhlaup héraðs síðan Brúarjökull hljóp fram 1963-64. Um þetta má rita langt mál en hér verður aðeins stiklað á stóru.

Skautfellingar veittu athygli að jökullinn var farinn að bólgnu síðarihauta vetrar en jaðarinn fór ekki að hreyfast fram fyrr en komið var fram í maí. 7. júní hafði sporðurinn færst fram um 1/2 km um miðbikið og breytt vatnsfarvegum bæði undir og framan við jökulinn. M.a. var Gígjukvísl langstærsta vatnsfall á Skeiðarársandi frá í maí og fram undir

miðjan júlí þar sem Skeiðará ber að jafnaði ægishjálmi yfir. Eftir það náði Skeiðará aftur yfirhöndinni og hefur ekki á annan tíma verið jafn vatnsmikil að sumri svo vitað sé.

Þessi framrás jökulsins fjaraði út upp úr miðjum júlí, en í septemberlok eða októberbyrjun tók jaðarinn vestanverður á rás og var kominn 500 m fram um mánaðamótin október-nóvember og var þá enn á hraðferð. Þá hafði jökuljaðarinn bætt við sig um 10 km² og var kominn 1 km framur um miðjan vesturvænginn en hann var um vorið.

Ekki er ljóst hvar eða hvenær þetta hraðskrið jökulsins byrjaði, en þó má leiða líkum að, að það hafi verið nokkrum km innan við jaðarinn ef til vill þar sem jökullinn fer að breiða úr sér neðan við Færinestinda seint í vetur. Þann 7. júní voru nýjar sprungur farnar að myndast upp undir Grænalón og þann 20. júlí voru þær komnar upp á móts við Grænafjall. Í septemberlok var svo nánast allur jökullinn upp í undirhlíðar Þórðarhyrnu og Grímsfjalls kolsprunginn á margvíslegasta veg. Lætur nærri að þá hafi um 1000 km² jökuls verið hlaupnir fram.

Svo mikið er víst að ekki hefur jökullinn skriðið jafnmikið fram síðan reglulegar sporðamælingar hófust þar 1931. Ýmsar frásagnir benda til þess að 1929 hafi eitthvað svipað átt sér stað en enn þá verður ekki tölum komið þar við til samanburðar.

Aðeins einn annar jökull skreidd fram á árinu svo orð sé á gerandi en það var Svínafellsjökull. Varð það til þess að Svínafellsá breytti sér og fór með veginn á kafla.

Uppgjafartónn er enn í Sólheimajökli en þó þráast hann enn þá við og aðeins mjakaðist vesturtungan fram á árinu þótt austurtungan léti talsvert á sjá.

Þeir jöklar sem mest hoga eru að vanda þessir stóru breiðu þ.e. Breiðamerkurjökull, Síðujökull, Tungnaárjökull og Múlajökull. Auk þess hafa Brókarjökull og Reykjarfjarðarjökull í Drangajökli talsvert rýrnað í sporðinn.

Oddur Sigurðsson

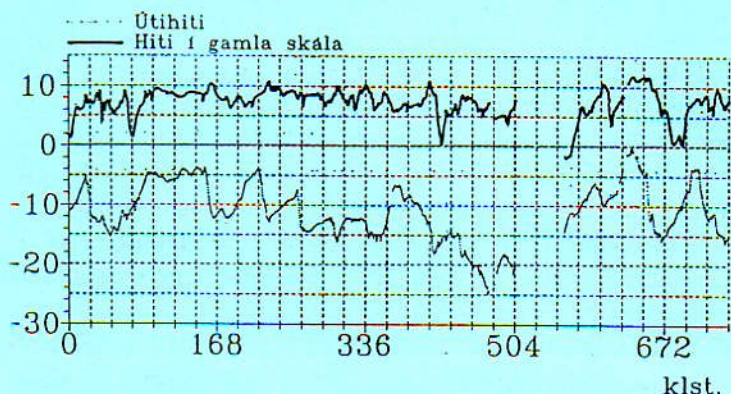
FRÁ RANNSÓKNANEFND

Frá 1983 hafa ýmis mælitæki verið í gangi á Grímsfjalli. Um er að ræða jarðskjálftamæli, hallamæli og 16 rása spennumæli. Fyrstu árin voru gögn frá mælunum send um endurvarpa á Skeiðarársandi til Skaftafells, en frá 1987 um endurvarpa á Vatnsfelli, Búrfelli og Skarðsmýrarfjalli til Reykjavíkur. Auk mælinga á hita og loftþrýstingi, hefur aðallega verið fylgst með stöðugleika og gangi mælitækja, rafstöðvar og jarðhitakerfisins.

Varmarafstöð, sem var byggð 1983, var endurbyggð 1990 og sett upp inni í gamla skálanum. Um leið var jarðhitinn nýttur til upphitunar í skálanum, en nýi skálinn hefur verið upphitaður frá 1988. Markmiðið með upphituninni er ekki að hafa alltaf nægilega háan hita, heldur að halda skálunum þurrum. Þetta virðist hafa heppnast ágætlega, og hefur gamli skálinn þornað verulega síðan 1990. Mælingar útihita hafa ekki gengið vel. Hitanemi var á norðurvegg skálans, þannig að hann grófst mjög fljótt í snjóskafli, og voru því oft engar marktækar hitamælingar frá desember til maí.

Hinn 27. september s.l. fóru sex menn á tveim jeppum til að setja upp nýja hitanema, lesa gögn af mælum á Grímsvatnahellunni og endurreisa tækjamastur fyrir veturinn. Frásögn Magnúsar Tuma Guðmundssonar af ferðinni er í síðasta fréttabréfi. Tveir hitamælar til mælinga á útihita voru settir upp, ennfremur hitamælar til að fylgjast með virkni rafstöðvarinnar í skálanum. Hitamælarnir voru settir bæði á austur og vesturgafla gamla skálans. Þannig ætti sólgeislun ekki að valda samtímis skekkju á báðum mælunum. Hitanemarnir eru í tvöföldum hólk úr ryðfríu stáli.

Grimsfjall, desember 1991.

Tækin hafa gengið allvel síðan í september og getum við nú sýnt nokkuð áreiðanlegar hitamælingar yfir vetrarmánuðina. Á myndinni eru línurit af útihita og hita inni í gamla skálanum í desember 1991.

Frá 1983 hefur gögnum verið safnað óskipulega og á mismunandi hátt. Í mars 1991 hófst skipuleg gagnasöfnun. Öll mæligögn eru skráð á sjálfvirkan hátt á tölvu á Raunvísindastofnun Háskólans. Gögnin eru aðgengileg fyrir þá sem hafa áhuga á að nýta sér þau á einhvern hátt.

Jón Sveinsson

LÓRANBÓK 3. ÚTGÁFA (fréttatilkynning)

Notkunn lórantækja í ferðalögum á hálendi Íslands hefur rutt sér mjög til rúms á síðastliðnum árum. Helstu skýringar eru þær að lórantæki eru orðin mun fyrirferðarminni, ódýrari og einfaldari í notkun en áður var. Einnig hafa hálendisferðir að vetri til aukist mikið nú síðustu árin og að vetri er nauðsynlegt að hafa hinn besta staðsetningarbúnað sem völ er á.

Í upphafi 1990 kom út LÓRANBÓKIN 2. útgáfa. Bókin inniheldur staðsetningar í breidd og lengd teknar með lór-antækjum. Í bókinni er að finna staðsetningar á rúmlega 200 skálum á hálendi Íslands og 76 leiðum um hálendið. Markmið bókarinnar var að safna saman á aðgengilegt form staðsetningum mældum með lórantækjum og auka þannig ferðaöryggi þeirra sem nýta sér þessa tækni.

Bókin er gefin út í 400 eintökum í brotinu A5. Hverri blaðsíðu var pakkað í plast þannig að bókin þolir vel alls kyns hnjask og vosbúð. Upplög fyrstu og annarrar útgáfu seldust fljótlega upp.

Nú er komin út 3. útgáfa LÓRANBÓKARINNAR. Bókin er mikið aukin og endurbætt. Í henni eru staðsetningar í breidd og lengd á tæplega 300 skálum þ.m.t. öllum skipbrotsmanna-, björgunar- og vetrarskylum SVFÍ og tæplega 100 leiðir. Einnig hefur verið bætt inn lórantölum (TD tölum) fyrir nokkuð af staðsetningum. Samtals er hér um 1800 staðsetningar að ræða. Auk þess eru í bókinni tvö kort sem sýna legu skálanna og leiðanna sem í bókinni er að finna. Frágangur 3. útgáfu er hin sami og 2. útgáfu. Hverri blaðsíðu er pakkað í plast þannig að bókin þolir vel alls kyns hnjask og vosbúð.

Verð bókarinnar er kr. 3000 eintakið. Bókina er hægt að fá senda í Póstkröfu.

Þeir sem hafa áhuga á að eignast bókina hafi samband í síma 91-652348.

Sigurjón Pétursson
Austurgötu 40
220 Hafnarfirði

Útg. JÖRFÍ, Pósthólf 5128, 125 Reykjavík /Ábm. Oddur Sigurðsson

Fjölrithunarséð
Daníels Hallgrímssonar